

KAZALO

UVOD	11
------	----

PRVI DEL

NAŠA IDENTITETA

PRVO POGlavJE: KAJ JE PES?	31
DRUGO POGlavJE: ZAKAJ JE POMEMBNA VZREJA	36
TRETJE POGlavJE: PASJI DVOJNIKI	44
ČETRTO POGlavJE: MAHAJOČI REP	50
PETO POGlavJE: ZGODBE O IZVORU	61
ŠESTO POGlavJE: POSLANSTVO ZAVETIŠČ	71
SEDMO POGlavJE: PREVEČ PSOV?	80
OSMO POGlavJE: NA POMOČ	92
DEVETO POGlavJE: VSAK PES IMA SVOJO ZGODBO	99
DESETO POGlavJE: DELATI Z ROKO V TAČKI	113
ENAJSTO POGlavJE: ČUSTVENO REŠEVANJE	125
DVANAJSTO POGlavJE: PES JE ZGOLJ BOLJŠI ČLOVEK	132

DRUGI DEL
NAŠI ODNOSI

TRINAJSTO POGLAVJE: (DOGISTOVA) DRUŽABNA OMREŽJA	143
ŠTIRINAJSTO POGLAVJE: PASJA LJUBEZEN	157
PETNAJSTO POGLAVJE: ŠTIRINOŽNI OTROK	169
ŠESTNAJSTO POGLAVJE: DRUŽINSKI PES	176
SEDEMNAJSTO POGLAVJE: POD MODRIM NEBOM	182
OSEMNAJSTO POGLAVJE: ČAROBNOST PSOV	195
DEVETNAJSTO POGLAVJE: ZAUPANJE V ČLOVEŠTVO	205
DVAJSETO POGLAVJE: ŽIVALI IN POLITIKA	212
ENAINDVAJSETO POGLAVJE: PASJA KULTURA	221
DVAINDVAJSETO POGLAVJE: EPIDEMIJA OSAMLJENOSTI	235

TRETJI DEL
NAŠE POSLANSTVO

TRIINDVAJSETO POGLAVJE: TA PES BO SPREMENIL VAŠ POGLED NA ŽIVLJENJE	247
ŠTIRIINDVAJSETO POGLAVJE: PSI VOJNE	262
PETINDVAJSETO POGLAVJE: MOČ PASJEGA POGLEDA	272
ŠESTINDVAJSETO POGLAVJE: POSLANSTVO PSOV	281
SEDEMINDVAJSETO POGLAVJE: DELO JE LJUBEZEN	292
OSEMINDVAJSETO POGLAVJE: PRIHODNOST DOGISTA	298

ČETRTEI DEL

VIRI

ZAHVALE	316
O AVTORJIH	318

UVOD

Svoje življenje dolgujem psu. Ko sem imel dve leti, me je pazila babica. Odločila se je, da gremo na sprehod – midva in njen šestletni črni labradorec Oreo. Ko smo stopili ven, je babica ugotovila, da je pozabila jakno, zato se je vrnila v hišo. Ko je spet prišla ven, me ni bilo nikjer. Pa tudi Orea ne. Babica naju je klicala in povsod iskala. Toda za nama se je izgubila vsaka sled.

Stekla je nazaj v hišo in poklicala moje starše, ti pa so nemudoma obvestili policijo. Vsi so bili v skrbeh in si predstavljali najhujše: da sem padel v vodnjak, da me je kdo ugrabil ali še kaj grozljivejšega. Iskali so me celo policisti, vendar me tudi oni niso našli.

Približno dvajset minut kasneje je vrtnar zagledal črnega labradorca, ki je hodil po cesti. Ob njem, bliže robniku, je bil malček – jaz. Vsakič, ko sem poskušal sestopiti s pločnika na cesto, me je Oreo nežno potisnil nazaj kot mehka, kosmata ograja na štirih tacah.

Dogodka ni nihče posnel, babica pa o njem – razumljivo – nerada govori. Edini dokaz, da se je res zgodil, je zgodba, ki jo pogosto pripovedujejo moji starši. To in spomin, ki sem ga skozi leta obujal vsakič, ko sem jo slišal. A dokazov, da

se podobne stvari dogajajo ves čas, je ogromno. Pojdite na splet in poiščite zgodbe o psih, ki so rešili otroke. Na primer nemški ovčar, ki je rešil otroka pred napadom drugega psa. Bostonski terier v Connecticutu, ki je opozoril starše, ko se je dojenček začel dušiti. Borderski ovčar v Teksasu, ki je nekako vedel, da najstnik doživlja možgansko kap. Ena mojih najljubših pa je čisto preprosta: bernski planšar, ki sedi ob plazečem se malčku, na drugi strani psa pa so stopnice. Pes ve, da so stopnice nevarne in da je otrok še premajhen, da bi to vedel sam. Vsakič, ko se malček začne plaziti proti njim, se bernski planšar premakne, tako da mu zapre pot. Posnetek traja manj kot minuto, a ga je težko gledati, ne da bi se ti orosile oči.

Takšni trenutki bi nas morali napolniti s čudenjem. Spomniti bi nas morali, da nas tehnologija povezuje, ne le razdvaja. A pomenijo še več kot to. Spodbuditi bi nas morali, da bolje razmislimo o psih in vlogi, ki jo imajo v našem življenju. Odgovoriti bi morali na vprašanja o inteligenci živali in vezeh med ljudmi ter psi. Pomagati bi nam morali razumeti, zakaj bi sicer popolnoma priseben človek pustil službo in se posvetil fotografiranju psov na mestnih ulicah – in jih ne le fotografiral, ampak lastnike spraševal o tem, kako jim je pes spremenil življenje, nato pa napisal knjigo o tem čudovitem procesu. Ta sicer popolnoma prisebni človek bi se podal v svet – ne le na ulice svojega mesta, temveč v Portoriko, na Kitajsko, celo v zapor na severu New Yorka in na potovanje čez državo z bratom, ki je pravkar postal brezposeln – vse zato, da bi razumel, kako nam psi v vseh pogledih bogatijo življenje.

Ta sicer popolnoma prisebni človek sem jaz.

Dogist – blog, kjer na Instagramu in drugih družabnih omrežjih objavljam fotografije psov z ulice – sem začel leta 2013 s fotografijo bokserja, ki sem ga spoznal na Dunaju. Ampak v resnici sem pravzaprav že od nekdanj »dogist«.

Že kot otrok sem imel rad vse živali. Ko sem bil čisto majhen, smo imeli doma večinoma glodavce: morske prašičke, miši, podgane in hrčke. Naša živalska družina se je nato razširila. Dobili smo skobčevke. Teta je imela vietnamskega prašička. Mama se je vedno napol šalila, da bi rada imela za ljubljenska šimpanza, in prepričan sem, da bi ga zares imela, če bi ga lahko. Odraščal sem v znanstveni družini – oba starša sta zdravnika, prav tako kot sta bila oba očetova starša. Teta, ki je imela vietnamskega prašička, je bila veterinarica, mamin oče Leon Weiss pa je bil pionirski raziskovalec živali in ustanovitelj Centra za preučevanje odnosa med živalmi in ljudmi na Univerzi v Pensilvaniji.

A v našem živalskem svetu niso bile vse vrste enakovredne. Bolje povedano, nobena vrsta ni bila enakovredna psom. Ti so bili *pravi* domači ljubljenci, enako pomembni kot ljudje. Odraščal sem predvsem ob labradorcih, kot je bil Oreo, čeprav smo imeli tudi pudlje, doodle, zlate prinašalce, mopsa in celo bruseljsko grifonko (redka pritlikava pasma iz širše belgijske družine družabnih psov, imenovane *smousje* – kar zveni kot lik iz *Vojne zvezd* ali tipkarska napaka). Od vseh teh pasem so bili pri nas najbolj cenjeni labradorci. Ime jim je bilo Ruby, Snowy, Matilda, T-Paws, Rigby, Mr. Bigglesworth (po plešasti mački iz filmov o Austinu Powersu – klicali smo ga Biggie), Babka, Bailey, Willy, Tuggy, Layla, Baylie in Maggie. Črna labradorka Ruby je bila »moja« – bila je družinski pes, ampak midva sva imela prav posebno vez.

V naši hiši smo ves čas imeli pse, še zlasti veliko časa pa smo skupaj preživeli poleti. Počitnice smo preživljali na Cape Codu, v kraju Woods Hole, kjer smo imeli počitniško hišo; tam ni bilo prostora le za moje starše in sorojence, ampak tudi za tete, strice in bratrance – in njihove živali. Pri hiši je bilo vedno vsaj pet psov. V kuhinji smo imeli smešno veliko posodo za vodo, na dvorišču pa si moral paziti, kam stopiš – če si si sploh upal tja. Kadar so psi pobegnili, smo vedeli, kje jih bomo našli – na najbližji plaži. Bila je zasebna plaža nekoga drugega, toda mi smo ji rekli kar »pasja plaža«.

Navdušen sem bil tudi nad fotografijo, deloma zato, ker je bil nad njo navdušen oče. Večina mojih prijateljev je med počitnicami hodila v tabor. Jaz pa sem obiskoval nekaj, čemur se je reklo Šola naravoslovja (uradno Children's School of Science); štiritedenski program, v katerem smo zbirali morske primerke in žuželke. Moj prvi trenutek, povezan z blogom Dogist, se je zgodil pri naprednem tečaju fotografiranja v tej šoli. Oddati smo morali svoje najboljše fotografije za natečaj na krajevnem sejmu. Na prvem filmu so bili dolgočasni posnetki rož, stavb in avtomobilov, na zadnjih pa pes, ki sem ga nekoč srečal. Kasneje sva z bratrancem Aaronom ustanovila »podjetje« S&R Studios, poimenovano po Snowy in Ruby. Imela sva komaj deset ali enajst let, a sva si dala natisniti vizitke in sva snemala filme. »Filmi« je morda pretiran izraz. V bistvu je šlo za kratke, tresočee se posnetke najinih psov. Najin največji hit je bil tisti, na katerem sta Ruby in Matilda hodili po dvorišču, v ozadju pa je igrala naslovna pesem serije *Cops – Bad Boys* skupine Inner Circle. Nama se je to zdelo nadvse smešno.

Zaradi tistih prvih posnetkov nisem postal legendarni režiser filmov o psih – nekakšen Steven Spielhohov, Alfred

Hitchvuf ali še kakšna podobna slaba besedna igra. A fotografija mi je ostala blizu. Če že nisem mogel postati rock zvezda (poskusil sem) ali profesionalni teniški igralec (tudi to sem poskusil), je bila fotografija vsaj mogoča. Občudoval sem disciplino in predanost Ansla Adamsa ter estetski čut Henrija Cartier-Bressona. Najbolj pa me je prevzela ideja »odločilnega trenutka« – da lahko ujameš drobec časa in prostora, ki kot fotografska podoba pomeni nekaj veliko globljega.

Še naprej sem se navduševal nad fotografijo, a sem si po študiju našel običajno službo. In jo izgubil. Nato sem začel razmišljati. Okrog leta 2010 se je začela zlata doba blogov s fotografijami z newyorških ulic. Humans of New York Brandona Statona in Sartorialist Scotta Shumana sta postala pravi senzaciji, ki so ju v svet ponesla nova družabna omrežja, kot so Instagram, Facebook in Tumblr. Zabavno se mi je zdelo, da bi naredil parodijo ali izpeljanko Sartorialista, tako da bi namesto ljudi predstavljal pse, ki pozirajo kot modni navdušenci, v istem preprostem slogu: lokacija, ime, kratek komentar. Če so bili ljudje vredni fotografiranja za priljubljen blog, so si to prav gotovo zaslužili tudi njihovi psi. Poleg tega sem vedel, da psom nimam rad samo jaz, ampak mnogi ljudje – kadarkoli sem objavil njihove fotografije na Instagramu, so dobile več všečkov in komentarjev kot katera koli druga objava. Za svoj novi projekt sem dal izdelati vizitke, tako kot nekoč za S&R Studios. Spomnim se, kako sem jeseni leta 2013 hodil po Williamsburgu in naletel na tigrastega francoskega buldoga. Lastnika sem vprašal, ali ga lahko fotografiram. »Za kaj pa?«

»Za Dogista,« sem rekel. Zvenelo je odlično. Naslednji dan sem naredil svojo prvo objavo. Možnosti so bile

neskončne. In veliko se jih je uresničilo. Kot Dogist nisem le leta hodil po ulicah in spoznaval ljudi ter njihove pse, ampak sem obiskoval tudi univerzitetne kampuse, korporacije in države po vsem svetu. Projekt me je popeljal na profesionalne športne stadione. In celo v Belo hišo. Kar me je vodilo od kraja do kraja, je bila temeljna resnica o psih: mnogi ljudje jih obožujemo. Ta temeljna resnica je pravzaprav sestavljena iz več različnih resnic. Ljudje imamo pse radi, ker jih potrebujemo, potrebujemo pa jih, ker so tesno povezani z našim razumevanjem nas samih. Zaradi njih smo boljši in močnejši, hkrati pa bolj odgovorni in igrivi – v stiku s svojim najboljšim jazom. Radi smo z njimi in čutimo, da je to zdravilno – čeprav niti sami ne znamo natanko razložiti, zakaj.

V knjigi raziskujem in ponujam različne odgovore na to. Najprej bomo pogledali, kako nam psi pomagajo razumeti našo identiteto – ne le da nam na neverjetne načine zrcalijo nas same, ampak nas že sam proces izbire psa prisili, da prepoznamo nekatere vidike svoje osebnosti. Nato se bomo poglobili v to, kaj nas psi učijo o odnosih – ne le o odnosu z njimi, ampak tudi o odnosih z drugimi ljudmi. Nazadnje pa bomo raziskali, kakšna vse so njihova poslanstva in kako nam lahko pomagajo, da najdemo svoje. Modro bi bilo, če bi na vsakem področju svojega življenja ravnali tako, da bi imeli v mislih svojega psa. V knjigi opisujem popolnoma drugačen način interakcije s svetom: naprednejši, bogatejši pristop, pri katerem nas spremljajo in vodijo psi. Ko v naše življenje pride pes, lahko razvijemo svoje najboljše lastnosti.

Psi lahko spremenijo naše gibanje po svetu. Spremenijo pa lahko tudi svet, v katerem živimo. Če jih pozorno opazujemo, nas lahko naučijo spremeniti pogled na svet. Kot

vrsta nismo vedno ravnali najbolje, v zadnjih letih pa smo včasih prav neverjetno zavozili. Živimo v času, ko je mnenje najpomembnejša valuta, ko so dejstva postala vprašljiva, ko se mora vsak posameznik, ki ima vsaj v teoriji platformo, na kateri lahko deli svoje misli, boriti, da ga bodo drugi slišali – sredi hrupa in trume spletnih trolov. Vse to je načelo naš optimizem in pripravljenost, da se odpremo svetu. Bolj kot kadarkoli prej smo osredotočeni nase in hkrati bolj odrezani od sveta. To opažam ves čas, saj pri svojem delu hodim po ulicah in se vsaj nekaj minut pogovarjam z ljudmi. Ko pristopim k človeku, najprej začutim odpor. Če bi bila le dva človeka na zabavi, v učilnici ali na letališču, bi odpor najbrž prevladal. A ker moj poskus povezave z njimi poteka prek njihovega psa, običajno ostanejo v trenutku. Takrat začutim nekaj drugega kot odpor: začutim olajšanje. Ljudje hrepenijo po stiku. Potrebujemo ga, tudi če se tega ne zavedajo. To je prvo spoznanje od mnogih. Ko prepoznamo, da nas psi navdihujejo k ljubezni in sočutju, k družabnosti in uživanju v življenju, pri čemer se nehamo osredotočati samo nase, smo veliko bolj pripravljeni stopiti na to pot.

Omenil sem že, kako mi je Oreo rešil življenje, ko sem bil še malček. Kasneje v življenju sem spoznal pse, ki so reševali ljudi pred utopitvijo, pse, ki so našli ljudi, izgubljene v gozdu ali zakopane pod snežnimi plazovi, pse, ki so branili ljudi pred medvedi ali pumami. Toda psi nas rešujejo tudi na manj dramatične, a nič manj pomenljive načine. Že samo s tem, da so, kar so, nas učijo, da se manj osredotočamo nase, pomagajo nam na novo postaviti prioritete in nas varujejo pred tem, da bi delali nekatere napake.

V desetih letih kot Dogist sem spoznal, da niti dva psa nista enaka. Eden rad lovi veverice. Drug je uničil tri odeje.

Tretji lahko doseže hitrost več kot petdeset kilometrov na uro, a raje hodi čisto počasi. Hkrati pa so vsi psi enaki: okrepijo in poglobijo našo zmožnost za ljubezen, radost in iskrenost. Želim si, da bi bila ta knjiga napisana v enakem duhu, kot sem ga ustvaril pri Dogistu: radovedno, prijateljsko, igrivo, informativno, a ne akademsko. Ton mora biti vključujoč, ker je vključujoče tudi njeno sporočilo. Živimo lahko bolje, vendar za to ne potrebujemo zapletenih duhovnih praks, ki jih učijo le na duhovnem umiku na kaki gori, v odročnem delu Oregona ali v šotoru na glasbenem festivalu. Potrebujemo samo ta prikupna kosmata bitja. V tem duhu sem na koncu vsakega poglavja dodal citat kakšnega lastnika psa, ki sem ga spoznal kot Dogist. Te citate boste prepoznali po posebni ikoni . Ti citati ponujajo kratek predah in kanček pasje modrosti.

Da nam psi izboljšajo življenje, ni le teoretičen koncept. Je resničnost, ki se po vsem svetu udejanja milijonkrat na dan. Imam prijatelja; ime mu je Angus. Pameten je, postaven in ima zanimivo službo – premožnim zbirateljem prodaja redke starinske športne avte. A ima precej hudo tesnobo in depresijo, ki ju zunanji opazovalec ne vidi, zanj pa sta grozno naporni. Skozi leta je preizkusil različna zdravljenja in rešitve: celo vrsto zdravil, med njimi Klonopin, Lexapro, Zoloft, Celexo, Paxil in še mnoga druga. Vsako ima svoje učinke in stranske učinke, vsako mu je prineslo začasno olajšanje, a po nekaj mesecih je začutil, kako znova drsi navzdol.

Pred kratkim je znova imel slabo obdobje: razhod ga je vrgel s tira in spet se je počutil osamljenega. Poskušal sem čim pogosteje ostajati v stiku z njim, ne da bi imel občutek, da ga nadzorujem, in nekega dne mi je poslal sporočilo,

ali bi šla nekaj pojest ali na pivo. Eden od naju je rekel, da potrebuje »čas za frende« – ne povsem brez ironije –, drugi pa ni ugovarjal. Dobila sva se v enem mojih najljubših lokalov, Tom & Jerry's na Elizabeth Street. Ime je dobil po božičnem koktajlu – jajčnem likerju z brandyjem ali rumom – in ne po mačku in miši, vseeno pa ima živalsko noto: neuradno je prijazen do psov. To je tudi eden glavnih razlogov, da je med mojimi najljubšimi. Ko sva se dobila z Angusom, sem s seboj vzel tudi svojo psičko Elso – tako ali tako je morala ven.

Vsi trije smo se družili, midva pa sva klepetala o vsem mogočem. Pritoževal sem se zaradi neke malenkosti, pove-zane z mojo službo, samo da bi mu odvrnil misli od tistega, kar ga je težilo. On je bil tisti, ki se je boril s težko čustveno situacijo, a dlje ko sva se pogovarjala, bolj so se razlike med najinima življenjema brisale. Ne zato, ker bi ugotovil, da imava enake ali celo podobne težave, niti ne zato, ker bi njegove izginile; ampak zato, ker sva oba dojela, da sva sredi zmedenega, včasih precej napornega obdobja sredi tridesetih. Takšna druženja in pogovori so bili v dvajsetih letih veliko pogostejši, čeprav takrat sploh še nismo imeli resnih problemov, o katerih bi morali razpravljati. Z leti, ko pridejo večji problemi, pa je vse težje najti čas za prijatelje. Življenje postane naporno. Imaš več dela. Postajaš starejši. Imaš resno dekle, zaročenko ali ženo. Morda imaš otroke. Težišče se premakne drugam. Ta pogovor je bil za naju kot terapija: ko sem se z Elso vračal domov, sem se počutil lažjega in opazil sem, da se je tudi Angusovo razpoloženje izboljšalo. Naslednje jutro mi je poslal sporočilo in potrdil, da je res tako.

Ker je prvič šlo tako dobro, sva se dogovorila še za drugo, pa tretje srečanje. Ti pogovori so bili zdravilni za oba, začel pa sem tudi opazati, kaj Angusu manjka – vsakdanji, a hkrati bližnji stik z nekom, ki mu zaupa in ga brezpogojno sprejema. Nekega dne se nisva dobila v baru, ampak sva šla z Elso na sprehod po soseski. Preden sva se odpravila, sem moral avto prestaviti na drugo stran ceste. »Primi,« sem rekel Angusu in mu podal povodec. Ko sem se vrnil, sem si ga kar zamišljal s psom – in videl sem, da si je tudi on predstavljal, kako bi bilo, če bi ga imel. Opazoval jo je z nasmeškom. Povezala sta se že s tem, da je držal njen povodec.

A seveda mu je nisem kar prepustil. Utrnila se mi je drugačna zamisel. Ko sva se naslednjič dobila, sem mu jo povedal. »Stari, moral bi imeti psa,« sem rekel. Nasmehnil se je, jaz pa sem rekel: »Terapevtskega psa.« Ob tem je nagnil glavo, kot da sem pravkar spregovoril v tujem jeziku. »Terapevtskega psa?« je ponovil. Razumel sem, zakaj. O psih pomočnikih ne vemo veliko, razen če smo del njihovega sveta. Takih psov je ogromno – vidiš jih na ulicah, po trgovskih središčih – in mnogi imajo oprsnice, na katerih piše »terapevtski pes« ali »pes pomočnik«. A velike večine teh oprsnic ni izdala kakšna uradna organizacija. Preprosto jih kupiš na spletu – na Amazonu jo dobiš za dvajset dolarjev. Ne pravim, da jo morate kupiti, in vas tudi ne obsojam, če ste jo. Rad bi samo razložil, da zaradi poplave teh oprsnic vlada zmeda. Prepričan sem, da psi, ki jih nosijo, izboljšajo razpoloženje svojih lastnikov, a to še ne pomeni, da znajo tisto, kar zna izšolan pes. Ne ležijo popolnoma mirno in tiho pod sedežem na letalu ali v restavraciji, kot to zmorejo pravi psi pomočniki. Niso naučeni, da opravijo malo in veliko potrebo na ukaz. Ne

zadržijo se, ko na tleh zagledajo kos salame ali veverico v parku. Takšni psi so seveda lahko v pomoč – ampak niso pravi psi pomočniki.

To sem mu tudi razložil. Poslušal me je. Potem pa me je vprašal: »Jaz?« Razumel sem, zakaj je bil zmeden. Priznane organizacije, ki šolajo terapevtske pse, se običajno osredotočajo na določene skupine: na ljudi z okvaro vida, ljudi s telesnimi omejitvami, ljudi, ki potrebujejo psa, da jih opozori pred epileptičnim napadom, na upokojene vojne veterane in reševalce, ki se pogosto spopadajo s hudim posttravmatskim sindromom. Angus pa je bil čisto *navaden človek*, ki ga je pestila resna, a nevidna težava.

Ko sem mu to razložil, me ni več gledal z nagnjeno glavo. Prikimaval je, čeprav zadržano. »Mogoče bom posvojil psa iz zavetišča in ga izšolal za terapevtskega,« je rekel. Tega nisem slišal prvič. Čeprav je ideja plemenita in ob pomoči izkušenih trenerjev vsekakor izvedljiva, vnese veliko nepredvidljivosti v že tako zahtevno nalogo. »Ali pa bi lahko vzel mladička in ga izšolal sam.«

»Tudi to je mogoče,« sem rekel, »ampak ali si res pripravljen na tak izziv? Imaš dovolj znanja, časa, energije in potrpljenja? Najbrž bi ga kje polomil. Hočem reči, tudi jaz bi ga. To bi se zgodilo večini ljudi. Vzgoja psa je že sama po sebi zahtevna, vzgoja terapevtskega pa je še tisočkrat težja.« Predlagal sem mu, naj se obrne na vzreditelje, ki imajo izkušnje s šolanjem terapevtskih psov. Če imajo dobre reference, bi jih nato lahko raziskal podrobneje.

Po tistem, ko sem Angusu predlagal terapevtskega psa, je več tednov potoval zaradi dela, zato se nisva tako pogosto slišala. Kadar sva govorila, pa sem se vedno vrnil k tej temi.

Nisem vedel, kam to vodi. Kot pri mnogih prijateljih, ki so me skozi leta spraševali o tem, sem pričakoval, da ga bo nazadnje prestrašila zahtevnost odločitve in da jo bo odložil za nedoločen čas. Težko se je odločiti za psa in sprejeti takšno obveznost. Običajno je potreben kak sprožilec.

Potem pa me je nekega dne poklical. »Na letališču sem. Letim v Iowo.« Našel je uglednega vzreditelja terapevtskih psov. Imel je več psov, starih med šest mesecev in letom in pol, ki so že opravili njihov program šolanja. »Imaš kakšen nasvet?«

Res sem ga imel. Čprav ljudi največkrat očara mladiček, ki se prvi požene proti njim, je pametno pogledati tudi tistega v ozadju, ki je nekoliko bolj zadržan. Pogosto je prav ta najmirnejši. (Tega sem se najverjetneje naučil od svoje tete, ki je bila veterinarica.) Angus sicer ni šel gledat mladičkov, ki so komaj nehali sesati, a isto pravilo velja tudi za pse, stare šest mesecev ali več, ki jih bo spoznal.

»Prav,« je rekel. Povedal mi je, da si že zamišlja, kakšne pasme bo njegov pes – črni labradorec. Njegova izbira barve me ni presenetila. Njegovo delo zahteva izostren estetski čut. Ni dovolj, da je ferrari rdeč; biti mora pravega odtenka – *rosso corsa*.

Ponovil sem svoj nasvet. »Ne obremenjuj se z barvo. Osredotoči se na energijo,« sem rekel.

V Iowi je bilo ledeno mrzlo. Angus ni najel ferrarija, ampak navadnega sedana, ki se je komaj obdržal na cesti. Dobil sem sporočila o tem, kako drsi po ledu, nato pa še posnetek rjavega labradorca. »Kaj misliš?« me je vprašal. Hotel sem se strinjati z njim, ampak po mojem mnenju pes ni imel čisto prave energije. »Ne vem, ali je ta pravi,« sem odpisal.

»Ja,« je napisal nazaj. Strinjal se je, a je bil nekoliko razočaran. Ni mu bilo všeč, da so bili psi v kletkah, čeprav so skoraj vsi terapevtski psi navajeni nanje – občasno jih moraš pustiti same ali jih brez težav posesti v avto. Prvi dan je bil čista polomija, vendar sem si rekel, da se je vsaj kaj naučil in da je korak bliže svojemu psičku.

Minilo je naslednje dopoldne, in čeprav me je zanimalo, kako mu gre, nisem veliko pričakoval. Nekaj minut čez drugo popoldne pa sem dobil sporočilo: »Mislim, da sem jo našel.« Poslal mi je fotografijo in posnetek prikupne rumene labradorke po imenu Opal. Pogledal sem posnetek in takoj prepoznal tisto sproščeno energijo, ki sem jo tolikokrat videl pri terapevtskih psih. »JA!« sem odgovoril. Nato sem izklopil velike črke. »To je to. Čudovita psička. Maha z repom, malce nerodna, radovedna, prisrčna. Zmagovalka na celi črti.« Poklical me je in že po tonu njegovega glasu sem vedel, da se je že zaljubil vanjo. Bil sem vesel zanj, ker se mu je razpoloženje izboljšalo – in vesel zase, ker sem dobil še enega čudovitega psa v svoj krog. Ostala sva na zvezi, medtem ko sem Elso sprehajal po parku Washington Square, kjer me je vlekla proti drevesu, na katerem so bile veverice.

Angus je odpotoval iz Iowe. Vzreditelj mu je rekel, da bodo psičko izšolali do konca, kar je pomenilo, da jo bodo dodatno pripravili na življenje v mestu, potem pa jo bo eden od trenerjev pripeljal v New York. Ko je prišel domov, me je poklical. Zdel se mi je nekoliko živčen. »Velik korak,« je rekel.

»Angus,« sem odvrnil, »ta pes ti bo spremenil življenje.«

Ne vem prav dobro, zakaj sem to rekel. Običajno ne govorim tako. Ampak v trenutku, ko sem izrekel te besede, sem vedel, da mislim resno – tako v smislu, o katerem sva

že govorila (imel bo družbo, depresivna obdobja ne bodo tako huda), kot v milijonu drugih. Zaradi psa bo hodil na sprehode. Zaradi njega se bo zapletal v pogovore z novimi ljudmi. Pomagal mu bo, da se bo izogibal pastem sodobnega sveta – odvisnosti od telefona, otopelosti zaradi družabnih omrežij (čeprav je še vedno moj edini prijatelj, ki si je *dejansko* izbrisal profil na Instagramu). Prisilil ga bo v rutino – redne obroke, igro, počitek. Odvrčal ga bo od tega, da bo ves čas živel v svoji glavi. Sčasoma mu bo morda celo pomagal opustiti zdravila. Morda bo zaradi njega spoznal bodočo ženo ali pa si začel predstavljati, kakšen je občutek, če imaš otroka. To je bil edini stavek, ki je imel v tistem trenutku smisel. Ko sem ga slišal iz svojih ust, sem vedel, da ni samo najboljše, kar bi lahko takrat rekel Angusu, ampak da je tudi popoln naslov za to knjigo.

Sledil je dolg premor. Razmišljal je o tem. »Mislim, da imaš prav,« je rekel.

Angus je čakal, da bo Opal končala šolanje in jo bodo pripeljali iz Iowe. Ko je končno prispela, se mu je življenje začelo spreminjati. Povedal mi je, da je šel na zmenek, ki se je slabo končal. Namesto da bi kot po navadi ves čas premleval, kaj je šlo narobe, in se spraševal, ali jemlje premalo zdravil, se je ob koncu večera preprosto nasmehnil, se brez zamere poslovil in odšel domov k Opal. Ta ga ni vprašala, kaj se je zgodilo ali zakaj se z dekletom nista ujela. Takoj ko je stopil skozi vrata, je stekla k njemu, mahala z repom in legla na hrbet, da bi jo počohal po trebuščku. Njegova tesnoba in občutek praznine sta se počasi začela raztapljati.

Angus je le en človek s psihičnimi težavami. Toda tisto, kar je doživel v prvih dneh z Opal, je nekaj univerzalnega – preobrazba, ki sem jo videl pri mnogih ljudeh, od samskih

Newyorčanov, vojakinj s posttravmatsko stresno motnjo, zapornikov, ki prestajajo kazen zaradi nasilnih dejanj, pa do otrok s hudimi boleznimi. Ves čas, ko sem ustvarjal blog Dogist – in pisal to knjigo –, sem spoznaval nešteto ljudi z najrazličnejšimi zgodbami, ki jim na poti skozi življenje pomagajo psi, in nešteto psov, ki so v njihovem življenju zaradi različnih pomembnih razlogov. Imam krog prijateljev, ki mi veliko pomenijo, njihove zgodbe o psih pa so mi zelo blizu. A to je le vrh ledene gore. Nič ne poveže ljudi tako kot psi; pomagajo nam občutiti in ohranjati radost, skupnost in smisel življenja.

Poznate slavnega francoskega antropologa Clauda Lévi-Straussa? Zanj sem prvič slišal med študijem in takrat sem predvsem ugotovil, da to ni tisti tip, ki je oblikoval moje leviske. Leta kasneje sem naletel na odlomek, v katerem je pisal o živalih, še posebej o tistih, ki so v nekaterih kulturah postale simbol. Antropologi pred njim so trdili, da so živali dobile simbolni pomen šele takrat, ko so postale ključne za človekovo preživetje – torej ko so ljudje ugotovili, da jih lahko pojedjo. Lévi-Strauss pa se ni strinjal s tem. Trdil je, da obstaja še en razlog – trenutek, ko so živali dobile pomen za nas. Sam se je izrazil bolj elegantno: nekatere živali so postale simboli »ne zato, ker 'jih je dobro jesti', ampak ker je 'dobro razmišljati o njih'«. O psih je odlično razmišljati. In bolj ko razmišljaš o njih, zanimivejše se ti zdi to razmišljanje.

Še zadnja misel: o posebni naravi psov in o tem, kako nam razsvetlijo življenje kot žarnica, so pisali že številni avtorji. Ljudje jih opisujejo, slikajo, predavajo o njih. Nekatera najbolj ganljiva dela na to temo so fotografije. Obstaja skupina fotografov, ki so življenje posvetili raziskovanju pasje biti – s tem pa tudi temeljnega odnosa med psi in njihovimi lastniki.

Tudi sam se štejem mednje. Toda eden prvih in najboljših je bil Elliot Erwitt, v Franciji rojeni in v Ameriki vzgojeni judovski fotograf. Erwitt je v petdesetih letih, ko je služil v Evropi, spoznal velikane, kot sta bila Robert Capa in Edward Steichen, nato pa začel svojo pionirsko fotografsko pot. Fotografiral je velike mednarodne dogodke – od Nixonovega obiska Sovjetske zveze leta 1959 in njegove znamenite »kuhinjske debate« s Hruščovom do pogreba Johna F. Kennedyja leta 1963. Bil pa je tudi izjemno nadarjen kronist vsakdanjega življenja. Eden njegovih najljubših motivov so bili psi, h katerim se je vedno znova vračal v knjižnih zbirkah, kot so *Son of Bitch*, *Dog Dogs* in *Woof*. Številne njegove fotografije so mi osebno najljubše in so neposreden navdih za moje delo. Če bi moral izbrati eno samo, bi to bila fotografija *New York City, 1946*, ki prikazuje čivavo v puloverčku ob človeških nogah in čevljih na ulici. Bolj kot kdorkoli drug je znal razumeti odnos med psom in človekom ter ga ujeti v preproste, a hkrati čudovite podobe. V svojih fotografijah skušam ujeti vsaj kanček iste energije, inteligence in duše, in včasih – kot v kampanji, ki sem jo leta 2017 ustvaril za Neiman Marcus (serija s psički ob modelih v dizajnerskih čevljih) – se mu približam. Erwitt, prvotni Dogist, je umrl pri petinosemdesetih, ravno v času, ko sem pisal to knjigo. Vsaj deloma jo posvečam njemu.

Midva z Ruby

PRVI DEL

NAŠA
IDENTITETA

PRVO POGLAVJE

KAJ JE PES?

P očitim se nekoliko čudno, ker sem uvod zaključil s citatom Lévi-Straussa. No, mogoče ne ravno čudno, ampak rad bi bil previden. Nisem akademik, niti približno ne, in prav tako nočem, da bi bila akademska ta knjiga. Ta knjiga je poklon radosti, ki nam jo prinašajo psi, še posebej pa temu, kako nam pomagajo bolje razumeti našo identiteto, odnose in poslanstvo. Z njo bi rad vzbudil v vas določena čustva, zato nočem, da bi bila pretežka. V tem duhu bi vam rad nekaj obljubil. Vsakič, ko bom citiral uglednega akademika ali pisatelja, bom poskusil v naslednjih nekaj odstavkih navesti tudi citat kakšnega komika. Tokrat bo to Groucho Marx, ki je rekel: »Zunaj psa je knjiga človekov najboljši prijatelj. Notranjost psa je pretemna za branje.« Ko sem prvič slišal ta citat, sem bil mlajši in zdel se mi je zabaven. Še vedno se mi zdi zabaven, a danes se mi zdi tudi povsem zgrešen. Knjige so *brez dvoma* krasne. Temu ne oporekam. Prav zdaj berete eno od njih in upam, da uživate v tem. Ampak kot se je pokazalo, *lahko* »bereš« tudi notranjost psa. To počnem že leta – opazujem pse, njihovo

mimiko in gibe, da bi spoznal njihovo bistvo in razumel, kako spreminjajo naše lastno. Ugotovil sem, da notranjost psa ni temna. Prav nasprotno; vse je svetlo. Psi nosijo v sebi posebno svetlobo, zaradi katere tudi svet postane svetlejši.

Kaj je pes? Mislim, da je pomembno odgovoriti na to vprašanje, še preden začnemo govoriti o tem, kako in zakaj nam psi izboljšajo življenje. Če vprašate zoologa – ali če imate srečo in najdete kakšnega kinologa (človeka, ki se ukvarja z nego in šolanjem psov) –, boste dobili odgovor, ki se bo začel približno takole: »O, dobro vprašanje.« (Kinologi so zelo vljudni.) »Pes je udomačena žival, *Canis familiaris*, včasih imenovana tudi *Canis lupus familiaris*.« Potem se bo verjetno odkašljal – spet vljudno –, s čimer vam bo dal vedeti, da bi bilo najbolje, da si preberete njegov strokovni članek z naslovom *Kaj je pes?*

A že v tem kratkem odgovoru je zajet velik del zgodbe o psih. Zakaj včasih rečemo *Canis familiaris*, drugič pa *Canis lupus familiaris*? Da bi razumeli razliko, se moramo vrniti v preteklost. Ste pripravljeni? Prav. Nismo več v sedanjosti. Daleč v preteklost smo šli, morda dvajset tisoč let nazaj. Tik pred začetkom zadnje ledene dobe so večino Severne Amerike, severne Evrope in Azije prekrivale ogromne ledene plošče. V njih se je skrival večji del razpoložljive vlage na Zemlji, zaradi česar se je gladina morja znižala, puščave so se razširile in nastala so zahtevna, izolirana okolja. V tem svetu so morali preživeti prvi ljudje, delili pa so si ga tudi z drugimi živalmi, med drugim z volkovi. Takratni volkovi niso bili podobni današnjim; bili so tesni sorodniki sivega volka, ki smo ga kasneje poimenovali *Canis lupus*. Ne vem, kako so

jim rekli takrat. Seveda še niso govorili latinsko. Verjetno so imeli zanje kakšen kratek, poseben zvok, s katerim so drug drugega opozarjali, da se bliža kosmata, štirinožna, petdesetkilogramska zver z ostrimi zobmi.

Ne pozabite, da takrat ni bilo lahko preživeti. Različne vrste so se borile za iste vire. V nekem trenutku so se ti volkovi začeli približevati prvim ljudem. Seveda ne vsi. To so počeli le nekateri volkovi, tisti, ki so se počutili dovolj varne, da so hodili vse bliže ljudem in se nazadnje prikradli do njihovih taborov. Ob ljudeh pa se niso počutili le varne. Za to so bili tudi motivirani. Ljudje so imeli hrano, ki so jo imeli volkovi – tako kot vse živali – radi. In niso bili le motivirani. Bili so tudi prilagodljivi. Številni so poskusili priti blizu tabora in si izboriti ostanke, toda tiste, ki so se pri tem še vedno vedli kot volkovi, so ljudje najverjetneje pregnali ali ubili. Bili so strašljivi. Ljudje so jih videli kot grožnjo. Tisti volkovi, ki se jim je uspelo prikrasti dovolj blizu tabora ali celo vanj in so pri tem dobili hrano, pa so bili bolj prijazni, celo ljubeznivi. Prijateljstvo z ljudmi ni pomenilo samo hrane, ampak tudi varnejše okolje. Ta odnos je koristil tudi ljudem – šlo je za simbiozo. Ljudje so dobili zaščito, in to precej dobro. Ti štirinožni stražarji so bili kot alarmni sistem: nevarnost so zaznali več kilometrov stran, slišali so bolje kot ljudje in opazili gibanje tudi v temi. (Psi – in volkovi pred njimi – imajo v očeh *tapetum lucidum*, odsevno plast, ki jim omogoča boljši nočni vid. Zato imajo psi na fotografijah včasih rdeče oči – njihove oči se svetijo, ker tapetum odbija svetlobo nazaj proti mrežnici, podobno kot srnine oči v soju žarometov.)

Prevrtimo čas naprej. Ta prototip psa, ki si je utrl pot med ljudi, ni ostal enak. Ti volkovi so se začeli razlikovati

od drugih – ne le po vedenju, ampak tudi po videzu. Ko so ljudje naleteli na živali z določenimi lastnostmi, ki so jim bile všeč, so jih vzeli k sebi, hranili ter jim nudili varnost in stabilnost za razmnoževanje. Njihovi zobje so postali krajši, ušesa so se povasila, gobček se je zaoblil – vse to so bile značilnosti, ki so kazale na prijaznost, oziroma lastnosti, ki smo jih ljudje začeli dojemati kot znamenja prijaznosti. Glavna razlika med njimi in njihovimi predniki pa ni bila samo krotkost, temveč tudi edinstvena občutljivost za človekovo razpoloženje in odzivanje nanj. Ti novi štirinožci so bili (bobni, prosim!) – psi.

Oziroma – bili so prva različica psa. Danes jih imamo ogromno. Zakaj torej vsi predstavniki *Canis familiaris* niso videti kot tisti prvi volkovi, ki so postali psi? Iz istega razloga, zaradi katerega pride do raznolikosti pri vsaki vrsti: zaradi mutacij in križanja. Skozi čas je iz prvih psov nastalo več in več pasem. Raziskave na tem področju so nekoliko nejasne, zato nihče ne ve zagotovo, ali je bilo v davnini sedem, devet, deset, dvanajst ali šestnajst starodavnih pasem. A vsi se strinjajo, da so po tem, ko so se volkovi spremenili v pse, na svetu začele nastajati različne pasme psov.

Kako se je to zgodilo, je precej zapleteno in begajoče – šlo je za preplet naravnega križanja psov in človekovega poseganja v ta proces. Naj znova poudarim, da nisem strokovnjak za pse. Nimam doktorata iz kinologije. To se mi zdi pomembno omeniti, ker imam sorodnike z doktorati – biologe, zdravnike, veterinarje –, pa tudi zato, ker želim poudariti, da sem navdušenec nad psi in njihov kronist. To pomeni, da berem vse mogoče o njih in se oprimem tistih idej, ki se mi zdijo najzanimivejše. Ena od njih je, da naj bi bilo na dnu pasjega rodovnega drevesa šestnajst osnovnih

pasem. To so starodavni viri pasje biti, vsaka pasma pa izvira iz enega od njih.

Katere torej so? Po eni od raziskav naj bi teh šestnajst osnovnih pasem bilo naslednjih: afganistanski hrt, akita, aljaški malamut, ameriški eskimski pes, basenji, kanaanski pes, čovčov, dingo, evrazijec, finski špic, novogvinejski dingo, saluki, samojed, šarpej, shiba inu in sibirski haski. Neverjetno je, da vse še vedno obstajajo, in kot Dogist sem jih tudi spoznal. (No, razen novogvinejskega dinga, ki mu pravijo tudi pojoči pes, kar se sliši odlično – če se malo pošalim.) Spomnim se finskega špica po imenu Fritz, katerega lastnik mi je rekel: »Prava nočna mora je.« Takrat je bil Fritz star komaj dve leti, tako da se je zdaj mogoče že nekoliko umiril.

Ko razmišljamo o teh izvirnih pasmah, je pomembno vedeti predvsem to, da so bili psi že od začetka deloma človeški izum. Razvijali so se skupaj z nami, ker smo jih pri tem usmerjali, in ni pretirano reči, da so postali del nas. Zagotovo lahko rečemo, da jih brez nas ne bi bilo. A mogoče tudi ljudi ne bi bilo brez psov. Kako je iz tistih prvih volkov nastal pester in presenetljiv svet delovnih psov, pomočnikov in zvestih spremljevalcev, je ključen del tudi našega razvoja.

Stella, škotska terierka (devet let), križišče ulice
Bleecker in 8. avenije, New York • »Hodila bo
samo tam, kjer hoče. Samo tako in samo v
tisto smer.«

